

Nâng cao hiệu quả hoạt động quản lý nhà nước về hệ thống chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn, tỉnh Bình Định

Nguyễn Thị Bích Ngọc
Trường Đại học Quy Nhơn
Trương Quốc Bảo
Ban Quản lý chợ Khu VI, thành phố Quy Nhơn

Thành phố Quy Nhơn có điều kiện thuận lợi cho phát triển công nghiệp, thương mại, giao lưu hàng hoá và tiếp cận nhanh các thành tựu khoa học kỹ thuật, văn hoá thông tin trong công cuộc công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước. Về mặt kinh tế, hệ thống chợ trên địa bàn thành phố là bộ phận cấu thành quan trọng trong mạng lưới phân phối hàng hoá, đẩy mạnh sản xuất, mở rộng phát triển thị trường giao lưu hàng hoá, phục vụ đời sống sinh hoạt của nhân dân và tạo nguồn thu cho ngân sách.

1. Đặt vấn đề

Theo thống kê của Phòng Kinh tế thành phố, tính đến tháng 12 năm 2020 trên địa bàn thành phố, hiện có 27 chợ, bao gồm: 04 chợ hạng 1, 03 chợ hạng 2 và 20 chợ hạng 3 ở 19 phường, xã (02 phường không có chợ là Trần Hưng Đạo và phường Lê Hồng Phong). Các chợ có thời gian hoạt động từ 15 năm đến 30 năm nên một số hạng mục công trình xuống cấp trầm trọng, cơ sở vật chất lạc hậu, mặc dù đã được cải tạo, sửa chữa nhưng hệ thống phòng cháy chữa cháy tại một số chợ chưa đảm bảo theo yêu cầu quy định về phòng cháy chữa cháy, dễ gây ra hiện tượng cháy nổ; hệ thống nước thải, công trình vệ sinh công cộng, an toàn vệ sinh thực phẩm, văn minh thương mại vẫn chưa đáp ứng nhu cầu người tiêu dùng.

Để giải quyết những khó khăn, hạn chế góp phần gia tăng hiệu quả hoạt động của chợ truyền thống thì ngoài việc tạo môi trường pháp lý thuận lợi để khai thác và phát triển có hiệu quả mạng lưới chợ thì việc đổi mới về cách thức tổ chức, quản lý chợ truyền thống để đẩy mạnh lưu thông hàng hóa và dịch vụ, góp phần mở rộng thị trường, phát triển sản xuất, cải thiện đời sống nhân dân trong tiến trình hội nhập kinh tế quốc tế là rất quan trọng và cần thiết.

2. Hệ thống chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn, tỉnh Bình Định

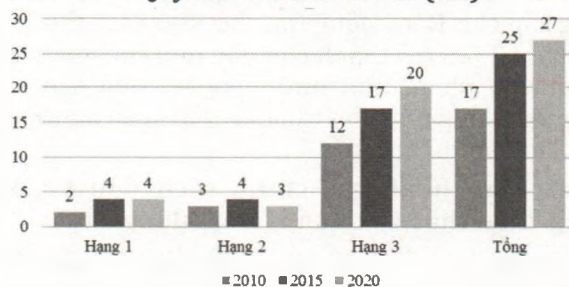
Chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn, tỉnh Bình Định được hình thành, duy trì từ rất lâu đời và phân bố hầu hết trên địa bàn các phường, xã với khối lượng hàng hóa buôn bán tương đối dồi dào, đa dạng và phong phú.

Hầu hết 27 chợ trên địa bàn thành phố đều có đặc điểm chung là xây dựng và hoạt động theo quy

hoạch được duyệt theo Quyết định số 09/2005/QĐ-UB ngày 10/01/2005 của UBND tỉnh Bình Định về việc phê duyệt Quy hoạch phát triển hệ thống chợ trên địa bàn tỉnh Bình Định đến năm 2010 và định hướng đến năm 2020. Nguồn vốn đầu tư xây dựng chợ đều sử dụng từ nguồn ngân sách của thành phố, riêng chợ Lớn mới Quy Nhơn và chợ Dinh do nhà đầu tư xây dựng.

Thành phố hiện có 27 chợ đang hoạt động kinh doanh với hơn 3.322 hộ tiểu thương kinh doanh cố định, 493 hộ kinh doanh không cố định. Trong đó: có 02 chợ hạng 1 do UBND thành phố quản lý, 02 chợ hạng 1 do doanh nghiệp quản lý khai thác (xã hội hóa), còn lại 23 chợ hạng 2, 3 do UBND các phường, xã quản lý khai thác với hình thức tổ chức đấu thầu hoặc giao khoán.

Hình 1: Loại hình chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn 2010 - 2020 (cái)

Với 27 chợ trên địa bàn thành phố, có 16 chợ có Ban quản lý (02 chợ do UBND thành phố quản lý, 02 chợ do doanh nghiệp quản lý và 12 chợ do UBND các phường, xã quản lý); các chợ còn lại chưa có Ban quản lý nhưng vẫn hoạt động theo các quy định đã ban hành.

Như vậy, trên địa bàn thành phố Quy Nhơn đang tồn tại 3 mô hình tổ chức quản lý chợ: mô hình Ban quản lý quản lý chợ; mô hình Doanh nghiệp quản lý chợ; mô hình do UBND các phường, xã quản lý.

3. Hoạt động quản lý nhà nước về hệ thống chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn

3.1. Quy hoạch phát triển hệ thống chợ

Công tác quy hoạch phát triển hệ thống chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn đang thực hiện theo các văn bản cụ thể như sau:

- Quyết định số 12/2007/QĐ-BCT ngày 26/12/2007 của Bộ Công Thương phê duyệt quy hoạch tổng thể phát triển mạng lưới chợ trên phạm vi toàn quốc đến năm 2010 và định hướng đến năm 2020; Quyết định số 03/2008/QĐ-BCT ngày 04/02/2008 của Bộ Công Thương V/v đính chính Quyết định phê duyệt quy hoạch tổng thể phát triển mạng lưới chợ trên phạm vi toàn quốc đến năm 2010 và định hướng đến năm 2020; Quyết định số 3098/QĐ-BCT ngày 24/6/2011 của Bộ Công Thương phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển thương mại Việt Nam giai đoạn 2011-2020 và định hướng đến năm 2030;

- Quyết định số 06/2011/QĐ-UBND ngày 28 tháng 3 năm 2011 về việc điều chỉnh, bổ sung Quy hoạch phát triển hệ thống chợ trên địa bàn tỉnh Bình Định; Quyết định số 102/QĐ-UBND ngày 05/3/2012 Quy hoạch phát triển thương mại tỉnh Bình Định giai đoạn 2011-2020 và định hướng đến năm 2025.

Hiện nay, hệ thống chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn được phân bố hầu hết các phường, xã (19 chợ/21 phường, xã), phù hợp với kế hoạch, chủ trương quy hoạch hệ thống chợ của UBND tỉnh Bình Định, đảm bảo phát triển kinh tế - xã hội từng vùng, địa phương trên địa bàn. Thành phố đã và đang tiếp tục định hướng các chợ hạng 1 cần chủ động phối hợp với các đơn vị tư vấn thiết kế có năng lực tham mưu UBND thành phố xây dựng phương án cải tạo, nâng cấp chợ Đầm Đống Đa, chợ Khu Sáu, chợ Dinh đến năm 2025 trở thành chợ đầu mối chuyên doanh nhằm góp phần định hướng phát triển sản xuất cũng như cung ứng nhu cầu tiêu dùng của người dân trên địa bàn thành phố.

3.2. Ban hành các chính sách đầu tư, xây dựng, khai thác và quản lý hoạt động chợ

Căn cứ Nghị định số 108/2006/NĐ-CP quy định chính sách hưởng ưu đãi về thuế thu nhập doanh nghiệp theo quy định của pháp luật về thuế thu nhập doanh nghiệp. Nhà đầu tư có dự án đầu tư thuộc lĩnh vực, địa bàn ưu đãi đầu tư được hưởng ưu đãi về thuế nhập khẩu đối với hàng hóa nhập khẩu theo quy định của pháp luật về thuế xuất khẩu, thuế nhập khẩu, ưu đãi về thuế sử dụng đất, tiền sử dụng đất, tiền thuê đất và tiền thuê mặt nước.

Căn cứ Nghị định 114/2009/NĐ-CP đã quy định chính sách ưu đãi đầu tư đối với các chủ thể tham gia đầu tư chợ như sau: “Dự án đầu tư chợ của các

thành phần kinh tế được hưởng các chính sách ưu đãi đầu tư như đối với các ngành nghề sản xuất, dịch vụ thuộc Danh mục lĩnh vực ưu đãi đầu tư quy định tại Nghị định số 108/2006/NĐ-CP; được hưởng chính sách ưu đãi về tín dụng đầu tư theo Nghị định số 151/2006/NĐ-CP và Nghị định số 106/2008/NĐ-CP”.

Ngoài chính sách chung áp dụng trên phạm vi cả nước nêu trên, UBND tỉnh Bình Định đã ban hành Quyết định số 102/QĐ-UBND ngày 5/3/2012 về Quy hoạch phát triển thương mại tỉnh Bình Định giai đoạn 2011-2020 và định hướng đến năm 2025, nhằm xây dựng và phát triển mạnh thương mại theo hướng hiện đại dựa trên các cơ cấu ngành hợp lý với sự tham gia của các thành phần kinh tế, vận hành trong môi trường cạnh tranh có sự quản lý và điều tiết của Nhà nước. Trên cơ sở đó, nâng cao vai trò của ngành thương mại trong việc gia tăng giá trị đóng góp vào GDP của tỉnh; thu hút lao động xã hội, tạo việc làm mới; kết nối sản xuất với tiêu dùng, điều khiển và dẫn dắt sản xuất định hướng theo nhu cầu thị trường; nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân.

3.3. Chỉ đạo, hướng dẫn Ban quản lý chợ, doanh nghiệp kinh doanh và quản lý chợ

Trong công tác điều hành, quản lý về hệ thống chợ trên địa bàn thành phố, UBND thành phố Quy Nhơn chỉ đạo các đơn vị làm nhiệm vụ quản lý, kinh doanh khai thác chợ, thương nhân kinh doanh tại chợ, người đến chợ mua, bán, giao dịch, tham quan, thi hành công vụ phải chấp hành nghiêm chỉnh các quy định của Nội quy chợ được quy định tại Quyết định 1815/QĐ-CTUBND năm 2007 về việc ban hành Nội quy mẫu về chợ. Trong đó quy định rõ:

- Quyền và nghĩa vụ của thương nhân kinh doanh tại chợ;
- Quy định về hàng hoá, dịch vụ kinh doanh tại chợ;
- Quy định về người đến giao dịch, mua bán, tham quan, thi hành công vụ tại chợ;
- Quy định đối với cán bộ, nhân viên quản lý chợ;
- Quy định về đảm bảo an toàn phòng cháy chữa cháy, phòng chống thiên tai;
- Quy định về đảm bảo an ninh, trật tự tại chợ;
- Quy định về đảm bảo vệ sinh môi trường và an toàn thực phẩm;
- Yêu cầu về xây dựng chợ văn minh thương mại.

Quyết định 19/2008/QĐ-UBND về việc ban hành Quy chế đấu thầu kinh doanh khai thác và quản lý chợ loại 2 và 3 trên địa bàn tỉnh Bình Định. Trong đó quy định rõ về quy định đấu thầu, quy trình thủ tục đấu thầu, quản lý chợ đã đấu thầu, trách nhiệm của các cơ quan nhà nước trong việc kinh doanh khai thác và quản lý chợ đã đấu thầu, kiểm tra và xử lý vi phạm, điều khoản thi hành.

3.4. Tổ chức kiểm tra, khen thưởng và xử lý các vi phạm về hoạt động chợ

- Hoạt động kinh doanh tại các chợ trên địa bàn thành phố, rất được lãnh đạo Thành ủy, UBND thành phố quan tâm chỉ đạo thường xuyên, hàng năm tổ chức đánh giá xếp loại, có hình thức khen thưởng đối với các tổ chức cơ sở đảng hoàn thành tốt nhiệm vụ; đồng thời gợi ý hay kiểm điểm đối với tập thể, cá nhân để xảy ra nhiều vi phạm, tồn tại trong công tác quản lý điều hành mà không kịp thời xử lý, làm ảnh hưởng đến hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về hệ thống trên địa bàn thành phố.

- Các chương trình, hoạt động thanh tra, kiểm tra hoạt động kinh doanh chợ về: đăng ký kinh doanh, vệ sinh an toàn thực phẩm và vệ sinh môi trường, phòng chống cháy nổ chợ được tiến hành công khai, minh bạch.

- Việc xử lý các vi phạm được thực hiện nghiêm túc, có sự vào cuộc của cơ quan chức năng về vệ sinh an toàn thực phẩm, vệ sinh môi trường, và sự tham gia của công an địa phương để khống chế các hành vi cố tình vi phạm và vi phạm mức độ nặng trong HKKD chợ.

4. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về hệ thống chợ trên địa bàn thành phố Quy Nhơn, tỉnh Bình Định

Thứ nhất, cần phân định rõ tính chất của các loại hình dịch vụ được cung ứng để phục vụ hoạt động kinh doanh tại các chợ thành các loại cơ bản sau:

1/ Các dịch vụ công do các cơ quan chức năng trực tiếp thực hiện như dịch vụ kiểm toán của cơ quan kiểm toán, dịch vụ tư vấn thuế của cơ quan thuế...;

2/ Các dịch vụ được Nhà nước chi tiền thông qua các tổ chức được thực hiện dưới các hình thức dự án như dịch vụ khuyến nông qua tổ chức khuyến nông, dịch vụ cung cấp thông tin thị trường;

3/ Các dịch vụ do các tổ chức và cá nhân thực hiện dưới hình thức kinh doanh như: dịch vụ vận tải, dịch vụ cho thuê cơ sở vật chất kỹ thuật để thực hiện kinh doanh, dịch vụ tư vấn pháp lý...

Thứ hai, căn cứ vào tính chất của các loại dịch vụ trên, UBND thành phố xây dựng cơ chế, chính sách quản lý phù hợp với từng loại dịch vụ, trong đó.

Cần quy định rõ chức năng này cho cơ quan quản lý và đảm bảo năng lực (về người và kinh phí) và quy định rõ nội dung cần thực hiện. Đối với các dịch vụ được Nhà nước tổ chức cung cấp dưới hình thức dự án: Đây là loại dịch vụ phát sinh từ chức năng hỗ trợ phát triển của Nhà nước có thể được thực hiện trên địa bàn chợ. Bởi vì, các chợ, nhất là các chợ ở xã là nơi tụ họp của nhiều đối tượng được hưởng sự hỗ trợ này như người sản xuất (nông dân), hộ kinh

doanh, các thương nhân lớn (doanh nghiệp). Để phát triển các dịch vụ này trên địa bàn các chợ, UBND thành phố có thể dựa vào các đơn vị quản lý chợ trên cơ sở cung cấp kinh phí và xây dựng nội dung thực hiện.

Đối với các dịch vụ có thu do các tổ chức và cá nhân cung cấp: Nhà nước quản lý, các tổ chức và cá nhân tham gia cung ứng dịch vụ này theo các quy định của pháp luật; Nhà nước quy định khung giá đối với một số loại hình dịch vụ có ảnh hưởng trực tiếp đến nông dân và các hộ kinh doanh trong chợ.

Thứ ba, Nhà nước cần sớm ban hành cơ chế, chính sách ưu đãi để huy động các thành phần kinh tế tham gia đầu tư, xây dựng và kinh doanh chợ.

- Hoạt động kinh doanh chợ phải được hưởng một ưu đãi nhất định, ngoài những ưu đãi theo quy định của Luật Khuyến khích đầu tư trong nước (đã sửa đổi), tức là các tổ chức, cá nhân đầu tư, xây dựng chợ thì Nhà nước, địa phương nên hỗ trợ bằng nhiều hình thức.

- Giao quyền tự chủ về tài chính cho các đơn vị tự cân đối, tự hạch toán thu, chi, tự chịu trách nhiệm về tài chính, gắn kết quả hoạt động và quản lý theo pháp luật. Khi đó doanh nghiệp kinh doanh khai thác và quản lý chợ sẽ tự tìm ra phương án kinh doanh tốt nhất để vừa thu được lợi nhuận tối đa vừa duy trì được hoạt động kinh doanh của chợ.

- Tăng cường quản lý thu thuế đối với các hộ kinh doanh ngoài chợ đảm bảo chống thất thu và công bằng giữa các hộ kinh doanh trong và ngoài chợ. Việc thu thuế không chặt chẽ đối với các hộ kinh doanh ngoài chợ làm cho giá của cùng một mặt hàng trong chợ sẽ cao hơn ngoài chợ, do đó hoạt động kinh doanh chợ sẽ không hiệu quả./

Tài liệu tham khảo

UBND tỉnh Bình Định (2005), Quyết định số 09/2005/QĐ-UB ngày 10 tháng 01 năm 2005 về việc Quy hoạch phát triển hệ thống chợ trên địa bàn tỉnh Bình Định đến năm 2010 và định hướng đến năm 2020;

UBND tỉnh Bình Định (2011), Quyết định số 06/2011/QĐ-UBND ngày 28 tháng 3 năm 2011 về việc điều chỉnh, bổ sung Quy hoạch phát triển hệ thống chợ trên địa bàn tỉnh Bình Định;

UBND tỉnh Bình Định (2012), Quyết định số 102/QĐ-UBND ngày 5/3/2012, Quy hoạch phát triển thương mại tỉnh Bình Định giai đoạn 2011 - 2020 và định hướng đến năm 2025;

UBND thành phố Quy Nhơn (2012) Quyết định số 03/2012/QĐ-UB ngày 09/07/2012 quy định về quy chế đấu thầu kinh doanh, khai thác và quản lý chợ hạng 2 và 3 trên địa bàn thành phố Quy Nhơn;